

VZNIK ČESKOSLOVENSKA A JEHO PRVNÍ ZÁKON

ANOTACE:

Zákon o zřízení samostatného československého státu (nazývaný rovněž První zákon nebo recepční norma) je spolu s Manifestem k národu základním dokumentem novodobé československé státnosti. Později byl s menšími úpravami publikován ve Sbírce zákonů a nařízení pod číslem 11/1918. Interpretace dobového pramene a jeho zasazení do tehdejších souvislostí díky doplňujícím textům historiků i dobových vzpomínek pomůže žákům pochopit základní sled událostí a atmosféru 28. října 1918, významného dne, který si dodnes připomínáme jako státní svátek.

DOPORUČENÝ VĚK: 14+

POMŮCKY:

- **PRAMEN 1** (První zákon československý, přední a zadní strana rukopisného konceptu);
- **PRAMEN 2** (První zákon československý, verze publikovaná v dobovém tisku);
- **TEXTY HISTORIKŮ / VZPOMÍNKY AKTÉRŮ UDÁLOSTÍ.**

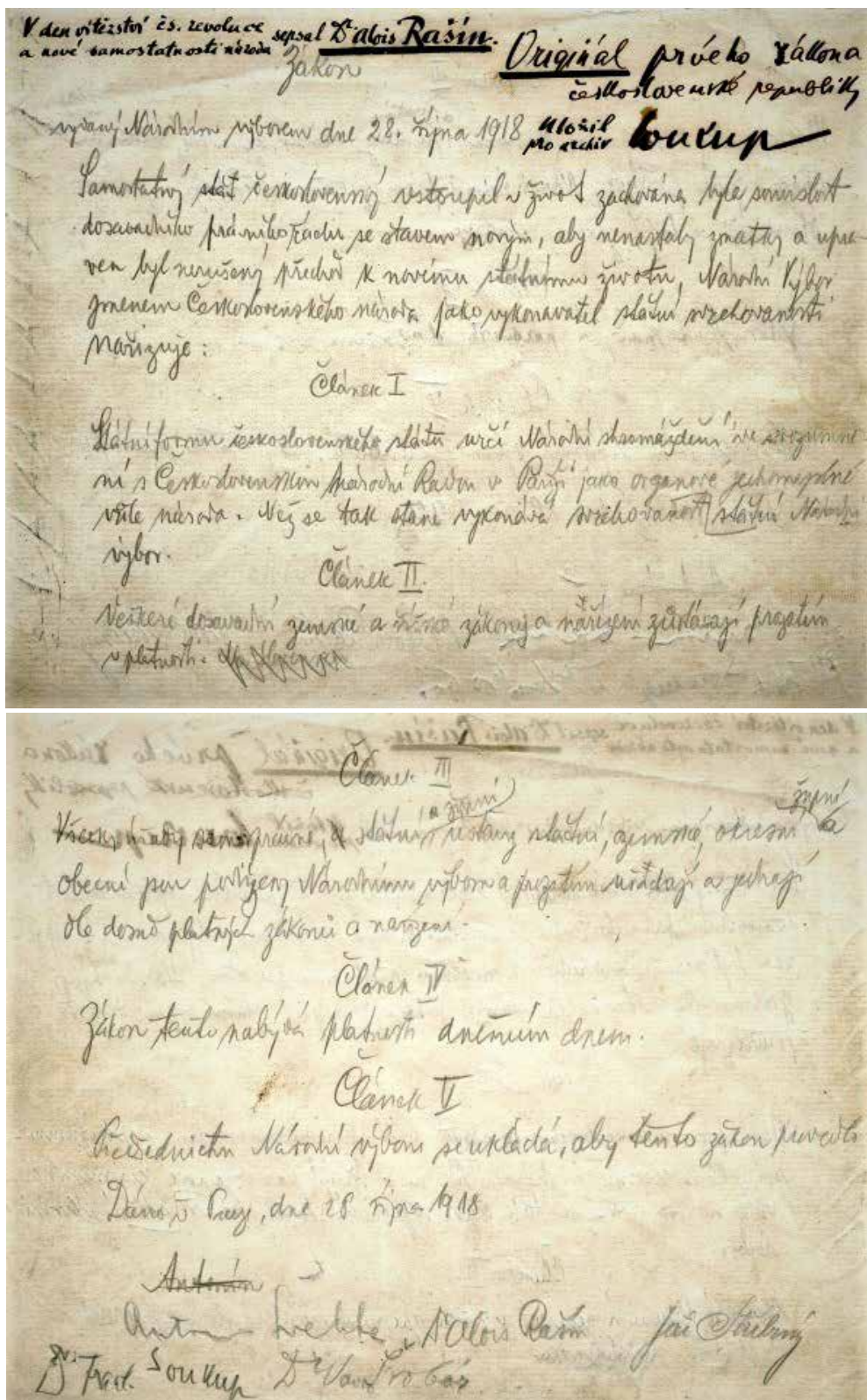
PRÁCE S TEXTY:

1. Rozdejte žákům do dvojice či do skupin vytištěné stránky s **PRAMENEM 1**, vyzvěte je, aby si rukopisný text pečlivě přečetli a zapsali si stručné odpovědi na čtyři základní otázky:
 - Kdo je autorem textu?
 - Kdy byl text sepsán?
 - O jaký typ dokumentu se jedná?
 - Jaké změny měly po jeho zveřejnění nastat?
2. Poté rozdělte žákům vytištěné stránky s **PRAMENEM 2** a s **TEXTY HISTORIKŮ / VZPOMÍNKAMI AKTÉRŮ UDÁLOSTÍ**. Nechte je porovnat PRAMEN 2 s PRAMENEM 1 a veškeré odlišnosti písemně zaznamenat – žáci si zde budou všimnout v první řadě formy textu. Tištěná verze PRAMENE 2 žákům navíc pomůže doplnit a upřesnit si informace obtížně čitelné v rukopisné verzi zákona. Mohou tak dále pracovat s texty podrobněji a doplňovat postupně další svá zjištění.
Zaznamenejte si konkrétní skutečnosti, které se z textu zákona dozvídáme:
 - Kdo byli „muži 28. října“?
 - Co byl Národní výbor?
 - Kdy vstoupil zákon v platnost?
 - Co se jeho vydáním změnilo, a co naopak nezměnilo?
3. Vyzvěte žáky, aby si společně ve dvojicích či skupinách v klidu promysleli a formulovali odpovědi na otázky, potom jednu po druhé projděte s postupným zapojováním co největšího počtu žáků.
4. Jako formu reflexe debatujte s žáky o tom, jak vnímá toto výročí a státní svátek jejich generace – můžeme se ptát třeba takto: Co pro vás tento den znamená? Vnímáte ho jako významný? Myslíte, že starší generace ho vnímaly jinak?
5. Na základě informací z **TEXTŮ HISTORIKŮ / VZPOMÍNEK AKTÉRŮ UDÁLOSTÍ** popište vlastními slovy atmosféru tohoto slavného dne.

NÁMĚTY PRO DALŠÍ PRÁCI S PRAMENY A TEXTY:

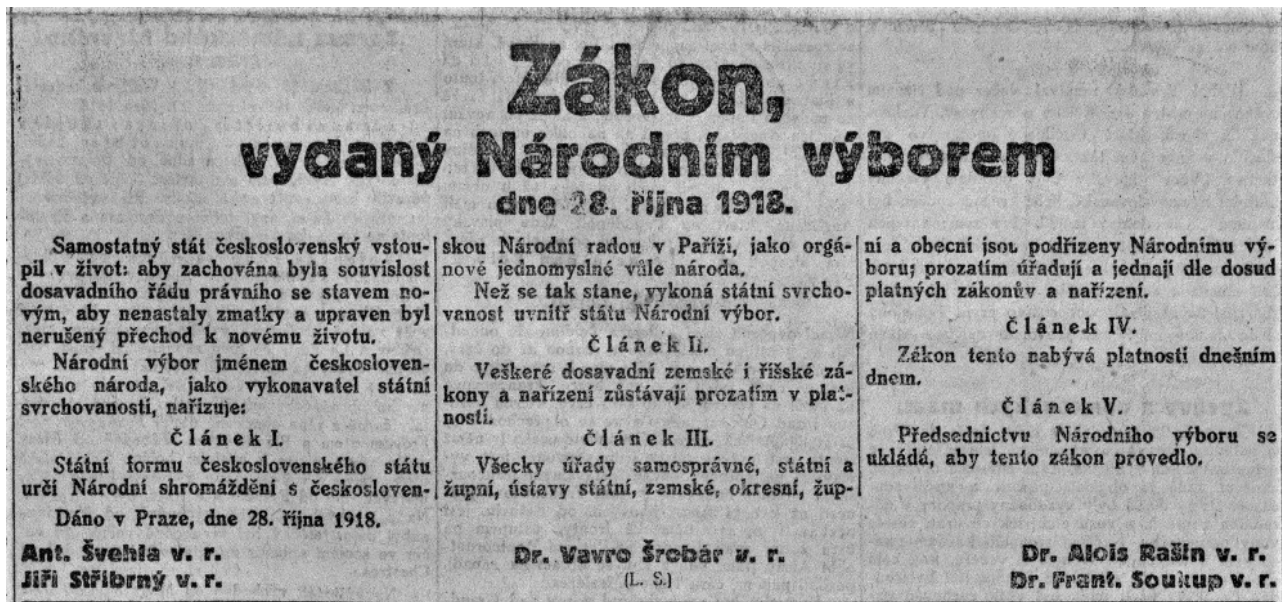
- Sestavte ze všech dostupných textů základní chronologii událostí dramatických říjnových dnů roku 1918.
- Vyhledejte na internetu základní životopisné údaje osob, jejichž jména jste v textech objevili.
- Pojmenujte, jaké zásadní změny 28. říjen 1918 obyvatelům českých zemí přinesl, a rovněž určete, co zůstalo nadále stejné a proč.
- Najděte v pramenech později vepsaný text. Jaký smysl měl tento přípis? Jakým slovem jsou v přípisu označeny události 28. října 1918? Vyhledejte význam tohoto slova ve slovníku a rozhodněte, zda je použití tohoto slova pro označení tehdejších změn vhodné. Svůj názor obhajte argumenty (poznámka pro učitele – myslí se slovo REVOLUCE).

PRAMEN 1

První zákon československý, přední a zadní strana rukopisného konceptu, zdroj: Národní muzeum

PRAMEN 2

První zákon československý, verze publikovaná v dobovém tisku, zdroj: Národní muzeum

TEXTY HISTORIKŮ / VZPOMÍNKY AKTÉRŮ UDÁLOSTÍ

Bylo ráno 28. října 1918. Když ve čtvrt na deset dopoledne znovu zazvonil telefon z Vídně s mylnou informací, že Rakousko-Uhersko kapitulovalo, byli všichni připraveni. Na budově, kde na Václavském náměstí sídlila redakce deníku *Národní politika*, byl vylepen text *Andrássyho* nóty. Rakousko-uherská monarchie přijala požadavek amerického prezidenta Woodrowa Wilsona na národní státy. Lidé si to vyložili jako kapitulaci. Ale v centru Prahy nikdo z politiků nebyl. Vůdci odboje v čele s Karlem Kramářem jednali v Ženevě s představiteli zahraničního odboje. V Praze byli přítomní předáci Alois Rašín, Antonín Švehla, František Soukup a Jiří Stříbrný, kterým se později dostalo československou historiografií označení „muži 28. října“. Ti se snažili v klidu převzít moc od policejního ředitelství a místodržitele. Na Václavské náměstí dorazili až kolem poledne. Rašín na to vzpomínal: „Když jsme přijeli s *Malé Strany* na Václavské náměstí, byla celá Praha vzhůru, všude vlály prapory, policejní strážníci měli již své čapky ozdobeny slovanskou trikolorou, vojáci si strhovali růžičky s čepic a ozdobovali je barvami českými nebo slovanskými. Všichni jákali, zpívali...“ U pomníku svatého Václava asi před hodinou poslanec Isidor Zahradník vyhlásil svým silně ráčkujícím hlasem československý stát poněkud patetickými slovy: „Navždy lámeme pouta, v nichž nás týrali věrolomní, cizáctí a nemravní Habsburkové. Jsme svobodní. Zde u stupňů pomníku českého knížete svatého Václava přisaháme, že chceme této svobody se státi hodnými, že ji chceme hájiti i svými životy.“

Zdroj: <http://muzeum3000.nm.cz/aktuality/prvni-zakon-ceskoslovenskeho-statu-%E2%80%93-papir-plny-skrtu>

Nakonec byl v podstatě Rašínův zákon s menšími úpravami, k nimž došlo z valné části už odpoledne, přijat. /.../ Pod ním stálo pět podpisů. Ke „čtyřce“ totiž – zatím spíše formálně – přibyl V. Šrobár, který přijel do Prahy okolo 10. hodiny. Odpoledne jej přátelé zavedli do *Národního výboru*, kde byl nadšeně přijat: Konečně máme Slováka!

Zdroj: Klimek, Antonín. *Říjen 1918: vznik Československa*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 1998. 279 s. ISBN 80-7185-175-2.